

SENAT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Zapis stenograficzny
(876)

14. posiedzenie
Komisji Środowiska
w dniu 6 maja 2009 r.

VII kadencja

Porządek obrad:

1. Informacja na temat opublikowanej przez Komisję Europejską białej księgi „Adaptacja do zmiany klimatu: europejskie ramy działania” – sygnatura Komisji Europejskiej COM (2009) 147.
2. Omówienie stanu przygotowań do wizytacji komisji planowanej na terenie województwa podkarpackiego w czerwcu br.

(Początek posiedzenia o godzinie 14 minut 08)

(Posiedzeniu przewodniczy przewodniczący Zdzisław Pupa)

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Otwieram posiedzenie Komisji Środowiska.

Porządek obrad przedstawia się następująco. Punkt pierwszy: informacja na temat opublikowanej przez Komisję Europejską białej księgi „Adaptacja do zmiany klimatu: europejskie ramy działania”, punkt drugi: omówienie stanu przygotowań do wizytacji komisji na terenie województwa podkarpackiego. Ta wizytacja jest zaplanowana i omówiona w półrocznym planie działania komisji.

Chciałbym serdecznie powitać gości, którzy skorzystali z naszego zaproszenia. Dziękuję za przybycie między innymi pani Krystynie Panek-Gondek, dyrektor Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery. Dziękuję za obecność pani Renacie Cybulskiej-Witkiewicz, radcy ministra. Witam serdecznie pana Władysława Majkę, prezesa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej z osobami towarzyszącymi, z całym zespołem, który przybył. Witam pana Piotra Pawlaka, głównego specjalistę w Departamencie Unii Europejskiej i Współpracy Międzynarodowej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, pana Andrzeja Siemińskiego z Ministerstwa Infrastruktury, radcę ministra, i wszystkich zaproszonych gości, szanownych panów senatorów, bo nie widzę pani senator.

Szanowni Państwo, w porządku obrad uwzględniliśmy temat związany z adaptacją do zmiany klimatu z uwagi na to, że Unia Europejska przygotowała białą księgę związaną właśnie ze zmianami klimatu określającą europejskie ramy działania.

Z uwagi na fakt, że nie tak dawno mieliśmy okazję słuchać dyskusji różnego rodzaju, można powiedzieć, konferencji czy negocjacji związanych z ograniczeniem emisji dwutlenku węgla, jest potrzeba, aby komisja senacka zapoznała się z propozycjami rządu, z propozycjami Ministerstwa Środowiska dotyczącymi białej księgi opublikowanej przez Unię Europejską. Wiadomo, że zmiany klimatu mają wpływ nie tylko na ekosystemy, różnorodność biologiczną, zdrowie ludzi, ale nawet na infrastrukturę, na rolnictwo czy rybołówstwo. Wobec tego jest potrzeba, aby ta sprawa została przedstawiona w jakiś sposób szczegółowy, jasny, konkretny nie tylko przedstawiona przez Komisję Europejską, ale również tak, aby Senat, senacka Komisja Środowiska miały możliwość zapoznania się z propozycjami rządu, z uwagami dotyczącymi białej księgi. Dlatego prosiłbym panią dyrektor o przedstawienie uwag, propozycji Ministerstwa Środowiska do białej księgi „Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania”.

Proszę panią dyrektor o zabranie głosu.

**Zastępca Dyrektora
Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery
w Ministerstwie Środowiska
Krystyna Panek-Gondek:**

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

W imieniu pana ministra Bernarda Błaszczyka chciałabym przeprosić za jego nieobecność na dzisiejszym posiedzeniu, ale trwa w ministerstwie konferencja poświęcona pięcioleciu obecności Polski w Unii Europejskiej, na którą zostali zaproszeni wszyscy urzędujący ministrowie ochrony środowiska od 1980 r. Jest to bardzo ważne wydarzenie. Swoimi skromnymi osobami będziemy starali się przedstawić państwu temat dotyczący adaptacji do zmian klimatu.

Jest to dla nas także dokument nowy. W tej chwili trwają prace nad wypracowaniem stanowiska rządu do tego dokumentu. Po przyjęciu tego dokumentu przez Komitet Europejski drogą oficjalną zostanie on przekazany przez Radę Ministrów do parlamentu: do Sejmu i Senatu. Na dzisiaj przygotowaliśmy dwie prezentacje, które pozwolą przybliżyć państwu problematykę. Pierwsza dotyczy generalnie strategii adaptacji do zmiany klimatu Unii Europejskiej, a druga będzie koncentrować się bezpośrednio na dokumencie Komisji Europejskiej: biała księga „Adaptacja do zmiany klimatu: europejskie ramy działania”. Jeśli pan przewodniczący pozwoli, chciałabym oddać głos pani Renacie Cybulskiej-Witkiewicz, która przedstawi ten pierwszy temat, dotyczący strategii Unii Europejskiej w zakresie adaptacji.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Prosimy uprzejmie. Ale w nawiązaniu do tego, co pani dyrektor już opowiedziała, wydaje mi się zasadne to, że rozmawiamy jeszcze przed wypracowaniem ostatecznego stanowiska przez Ministerstwo Środowiska. Być może będziemy mieć jakieś propozycje, uwagi, z których państwo skorzystacie. Dziękuję uprzejmie.

**Radca Ministra
w Wydziale Zmian Klimatu i Konwencji Ekologicznych
w Departamencie Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery
w Ministerstwie Środowiska
Renata Cybulska-Witkiewicz:**

Dziękuję bardzo.

Serdecznie witam i dziękuję za zaproszenie. Chciałabym przedstawić państwu strategię adaptacji, jaką na obecnym etapie przygotowała Komisja Europejska dla krajów członkowskich, ale także dla krajów sąsiadujących i krajów rozwijających się. Ta strategia bazowała na dokumencie przygotowanym dwa lata wcześniej, zielonej księdze i była wywołana rozpoznaniem potrzeby adaptacji na forum naukowym Międzyrządowego Panelu do spraw Zmian Klimatu, jak również wynikała z konwencji klimatycznej.

Ja przedstawię teraz w tej prezentacji w pierwszym punkcie potrzeby podjęcia działań na poziomie Unii Europejskiej, pokrótce cele białej księgi, które zostaną przedstawione przez panią dyrektor Krystynę Panek-Gondek, odniosę się do szerokiego podejścia do adaptacji i również do działań ramowych przewidzianych w tej księdze. Księ-

ga została przyjęta 1 kwietnia w tym roku po dwóch latach przygotowań na podstawie zielonej księgi i w wyniku szerokich konsultacji społecznych prowadzonych przez Komisję Europejską. Ta księga jest dokumentem stosunkowo niedużym, bo ma około dwudziestu stron. Towarzyszą jej obecnie trzy dokumenty, a właściwie to już cztery bo pierwszy to „Ocena oddziaływania i robocze podsumowanie”. Kolejne dokumenty dotyczą adaptacji w rolnictwie i obszarach wiejskich, adaptacji w zakresie ochrony zdrowia ludzi, zwierząt i roślin, adaptacji dla obszarów wybrzeży i morza. Są to dokumenty robocze dla personelu Komisji Europejskiej, które służą zwiększeniu wiedzy na temat planów Komisji w danych obszarach. Komisja przewiduje stworzenie kolejnych dokumentów, które będą obejmowały inne sektory narażone na zmiany klimatu. Program polityki społecznej, który rozpatrywała Komisja Europejska, będzie musiał objąć też analizy wpływu zmian klimatu, jak również zdolności adaptacyjne w różnych sektorach, regionach i grupach społecznych. Komisja również liczy się z tym, że będą uwzględnione obszary niepewności, czyli niewiedzy, czy braku wiedzy, czy też spójnej informacji, która pozwalałaby wypracować scenariusze. Komisja przyjęła podejście zintegrowane, które uwzględni nie tylko wpływ klimatu i skutki dla gospodarki, ale również rolę usług ekosystemów i wymiar społeczny. Scenariusze zmian klimatu, które będą rozpatrywane, uwzględnią skutki bezpośrednio dające się pomierzyć, czyli w atmosferze: stężenie gazów cieplarnianych, średnia i ekstremalna temperatura, również skrajne i średnie opady, zjawiska ekstremalne, sztormy, burze, zaobserwowane podnoszenie się poziomu morza w wyniku zmiany temperatury i topnienia obszaru wiecznej zmarzliny czy lodu, również zmiany w stężeniu ozonu przyziemnego. Jest to plansza, która przedstawia wzajemne powiązania pomiędzy różnymi obszarami. W kondycji ekosystemów mamy również wyszczególnione: zmiany w zakresie fenologii i rozmieszczenia gatunków, wpływ i skutki na powstawanie pożarów lasów, wpływ na jakość wody, powodzie, degradację gleby itd. Uwzględnione są tutaj również susze. Podejście strategiczne Komisji uwzględnia skutki gospodarcze, w tym kapitał infrastrukturalny i fizyczny, produkcję i konsumpcję oraz wpływ na zatrudnienie. Następnym obszarem są usługi ekosystemowe, wśród których jest też to, co możemy pozyskać ze środowiska: żywność, woda słodka, drewno. Szczegółowo zostały uwzględnione także funkcja regulowania i funkcje kulturowe. Kolejny obszar to wpływ społeczny. Chodzi tutaj o zdrowie ludzi i dostosowanie się do zmieniających się warunków klimatu, wpływ na powstawanie konfliktów na tle dostępu do zasobów czy kurczenia się dostępu, a także inne efekty społeczne takie jak: migracja i zmiany w strukturze społecznej oraz zmiany w zarządzaniu.

Działania, które Unia uznała za priorytetowe, mają swoje podłoże właśnie w zaobserwowanych zmianach klimatu, które według raportu IPCC w ciągu najbliższych pięćdziesięciu lat będą coraz bardziej dokuczliwe i gwałtowne, mogą stwarzać także duże zagrożenie dla wielu sektorów i elementów tych sektorów. Dotkną nie tylko kraje, ale i elementy objęte wspólnym rynkiem czy wspólnymi politykami. Tutaj mamy wymienione kilka sektorów. Później się zajmiemy nimi bardziej szczegółowo.

Komisja zwraca uwagę również na element solidarności, która ma uruchomić pokłady, jakie znajdują się w społeczeństwie Unii Europejskiej na rzecz działań w ramach Unii, ale także poza nią. Element wydatków Unii Europejskiej jest tutaj jeszcze nierozpracowany. Komisja będzie pracowała jeszcze nad tym. I wiadomo, że środki będą generowane zarówno przez państwa członkowskie, jak i przez już istniejące programy Unii Europejskiej na najbliższy okres. Nie jest to sprawa rozwiązana i będzie

jeszcze dyskutowana na forum Konwencji Klimatycznej. Komisja rozpoznała, że niektóre kraje już podjęły działania, nie czekając na strategię. Są to kraje, które już przygotowały rozważanie swoich strategii. Takich krajów jest zaledwie kilka, a wiele jest w fazie identyfikacji problemu. My jesteśmy jak gdyby tak troszeczkę ponad tę fazę identyfikacji problemu, ponieważ już pewne prace zostały rozpoczęte przez Ministerstwo Środowiska. Niemniej jednak jesteśmy przed stworzeniem strategii krajowej. Uwzględnione zostaną wszelkie inicjatywy, które zostały podjęte w ramach Unii i zostaną one wykorzystane w tworzeniu strategii ogólnoeuropejskiej.

Ta strategia na poziomie Unii ma stworzyć podstawy analityczne i zidentyfikować problemy wzajemnie powiązane, a także promować najlepsze praktyki. Biała księga w pierwszym etapie postawiła sobie jako główny cel promowanie i poprawę wiedzy na temat wrażliwości na zmiany klimatu, czyli jest to wpływ, skutki oddziaływania zmian klimatu, ale także zdolności reagowania i dostosowywania się do zmieniających się warunków klimatycznych. W to wchodzi również koszty i korzyści różnych opcji adaptacji. Te opcje będą musiały zostać opracowane, ale również zostaną oszacowane ich koszty i korzyści według pewnej metodologii, która jeszcze nie jest wypracowana. Komisja zamierza te sprawy poprowadzić. Celem Komisji poprzez wypuszczenia tak krótkiego dokumentu na tym etapie jest jak najwcześniejsze rozpoczęcie wdrażania działań z zastosowaniem dwóch pojęć: „no regret” oraz „win-win”. To ma również na celu uniknięcie niewłaściwej adaptacji i wprowadzenie adaptacji do głównego nurtu polityki. Może wyjaśnić, co to jest podejście „no regret”. Oznacza to, że niezależnie od tego, w jakim kierunku potoczą się zmiany klimatu, przyniosą one korzyści w każdym podejściu, które będzie prowadzone w sposób właściwy i ukierunkowany tą strategią. Elementem, który opracuje Komisja w przyszłości, będzie segment finansowania. Określone zostaną dalsze kroki, jakie należy podjąć na podstawie przygotowanych scenariuszy i szacunku kosztów. Ma odbyć się również debata. Jednak jest to jeszcze na razie na etapie planowania.

To szersze uzupełniające podejście do adaptacji, o którym wspominałam, uwzględnia również infrastrukturę oraz bazę zieloną, czyli uwzględnia łączność ekosystemów czy rolę ekosystemów, uwzględnia też tę infrastrukturę zieloną terenów zalewowych, zmian w użytkowaniu ziemi, to wszystko, co może wpłynąć poprzez tak zwane podejście „zielone” na wzmocnienie zdolności adaptacji systemu czy zdolności sektora do adaptacji. Również wymienione zostały korzyści z „zielonego” podejścia takie jak: zwiększony potencjał usług ekosystemów, który zostanie wzmocniony dzięki realizacji tej koncepcji, czy wzrost efektywności kosztowej z zastosowaniem działań „no regret”. Poza tym są jeszcze miękkie podejścia pozastrukturalne jak: budowanie potencjału, wzrost świadomości, poprawa struktur instytucjonalnych oraz instrumenty gospodarcze, finansowe i inne. Komisja rozważała – przedwczoraj również były dyskutowane na spotkaniu grupy Working Party on the Environment w Brukseli – opcje działań na rzecz adaptacji w ramach tej przygotowywanej strategii. Komisja po konsultacjach z krajami wybrała opcję B, która polegała chyba na najbardziej pragmatycznym podejściu. Aby nie pozostawać w sytuacji bez zmian, jak jest w tej chwili, czyli kraje działają na własnym obszarze bez żadnych wskazówek i strategii ze strony Komisji Europejskiej, odrzucono opcję A. Kraje uznały, że najbardziej racjonalne będzie nadanie priorytetu istniejącym już inicjatywom i działaniom i zmaksymalizowanie wykorzystania ich potencjału. Jednocześnie polityka adaptacji Unii będzie sterowana cały czas, ponieważ ona jest jeszcze na początku drogi powstawania. To zarządzanie będzie

obejmowało monitorowanie postępów i będzie elastycznie dostosowywane do potrzeb krajów w trakcie zbierania informacji w celu stworzenia podstaw do dalszych działań. W tej opcji B wykorzystywano strategiczną wizję w celu opracowania polityki adaptacji dla całej Unii z zachowaniem elastycznego podejścia i wyboru późniejszych priorytetów. Opcja C została odrzucona, ponieważ na tym etapie jest za wcześnie na tworzenie regulacji prawnych, a ona obejmowała właśnie uzupełnienie poprzedniej opcji o inicjatywy legislacyjne. Na tym etapie bez posiadania odpowiedniej wiedzy byłoby to bardzo nieracjonalne.

Strategia adaptacji określona w białej księdze obejmuje na etapie pierwszym, który już się rozpoczął od 1 kwietnia i będzie trwał do roku 2012, cztery filary. Zaraz przejdę do omawiania tych filarów. Komisja rozpoczyna prace w partnerstwie z krajami członkowskimi, również z władzami krajowymi, regionalnymi, lokalnymi i w filarze I skupia się przede wszystkim na zbieraniu informacji. Filar II obejmuje wprowadzanie adaptacji do głównego nurtu kluczowych polityk Unii Europejskiej. Filar III obejmuje różne instrumenty, w tym przede wszystkim instrumenty finansowe. Filar IV to współpraca międzynarodowa w zakresie adaptacji.

Filar I mówi o zbudowaniu tak zwanego clearing house mechanism, czyli podstawowego mechanizmu wymiany informacji. Kraje będą współpracowały z Komisją w stworzeniu bazy, która będzie służyła gromadzeniu informacji, ale będą współpracowały też w zbieraniu informacji według pewnego klucza, który pozwoli sformułować krajom przyszłą strategię. Baza ta również obejmie istniejące projekty badawcze, studia krajów i postępy w definiowaniu wskaźników wrażliwości, ponieważ te wskaźniki są w dalszym ciągu rozpracowywane przez Komisję. Polityki, które powstaną, również będą oceniane na poziomie sektorów i regionów.

Filar II obejmuje włączenie adaptacji do kluczowych polityk Unii. I tutaj zostały wymienione polityki priorytetowe, najbardziej wrażliwe na zmiany klimatu, w których wymagana jest strategiczna zasada podejścia do adaptacji sterowana przez Unię, która później będzie dopasowywana na poziomie kraju do potrzeb indywidualnych krajów i sektorów. Wymieniono tutaj obszary polityk: zdrowia i społeczną, rolną, leśną, ochrony bioróżnorodności ekosystemów i zasobów wodnych, obszarów przybrzeżnych i morskich, systemów produkcji infrastruktury technicznej, także transport, energię. Jest to lista jeszcze nie zamknięta. Będą uwzględniane specyficzne warunki krajów. Być może dojdą specyficzne sektory tylko właściwe dla niektórych krajów, dla innych one nie będą stanowiły problemu. Dalsze wytyczne dla strategii i strategii inne niż tu wymienione będą opracowywane w ramach tego filaru, który zakończy się tak jak filar zbierania informacji w roku 2012. Filary te będą ze sobą powiązane, filar polityk z filarem dotyczącym zbierania informacji i z filarem trzecim, czyli finansowanie i inne instrumenty. Czyli spójność międzysektorowa będzie zapewniona.

Filar III obejmuje zastosowanie różnych instrumentów polityki, które już istnieją. Wymieniono tutaj do realizacji w krótkim terminie jako potencjalny obszar wykorzystania Europejski Plan Ożywienia Gospodarczego, który zawiera propozycje poprawiające reagowanie na zmiany klimatu. Jest tutaj duży potencjał w modernizacji infrastruktury europejskiej, również promocja efektywności energetycznej w budynkach i cały szereg innych działań. W krótkim terminie Komisja też planuje, że kraje, ale również i Komisja na swoim poziomie, wyszukają, jakie to są działania, które mogą niezależnie od rozwoju zmian klimatu przynieść korzyści bez względu na to, że jeszcze

tej strategii nie ma. Takie działania mogą być podjęte w ramach funduszy krajowych. Ta identyfikacja przeprowadzona zostanie oczywiście indywidualnie przez kraje, ale również Komisja zrobi rozpoznanie, jak można wykorzystać istniejące fundusze rozwoju wsi i fundusze regionalne. W dalszym horyzoncie czasowym, ale również w ramach tego okresu do roku 2012, Komisja opracuje studium na temat kosztów działań i inwestycji w zakresie adaptacji. Zostanie zbadany potencjał ubezpieczeń od zmian klimatu a szczególnie od zjawisk ekstremalnych. Zostaną rozważone wspólne czy też regionalne ubezpieczenia, które są możliwe do przeprowadzenia na poziomie kraju, ale też na poziomie Unii. W tym filarze są też rozważania, w jaki sposób generować środki na cele adaptacji. Padła tu idea wykorzystania dochodów ze sprzedaży uprawnień do emisji. Nie będę teraz przedstawiała stanowiska Polski, ponieważ...

(Wypowiedź poza mikrofonem)

Tak, to my będziemy opracowywali. I ma powstać wkład w debatę na temat przyszłych wieloletnich ram współpracy finansowej.

Filar IV mówi o międzynarodowej współpracy nad adaptacją. Wymienia się tutaj The Global Climate Change Alliance. To jest inicjatywa Unii Europejskiej, która polega na współpracy za koło pięćdziesięcioma najbiedniejszymi krajami, w tym głównie jest skierowana na Afrykę. Obecnie Unia przeznaczyła na najbliższe kilka lat 50 milionów euro na pomoc krajom najbardziej dotkniętym zmianami klimatu, aby pomóc im w adaptacji. Również wymienia się tutaj propozycję Unii zgłoszoną na forum konwencji klimatycznej, takie pełne ramy działań na rzecz adaptacji. Partnerstwo jest tutaj też priorytetem wyznaczonym przez Komisję jako jeden z głównych celów tej strategii adaptacji. Komisja wskazuje, że konieczna jest współpraca nie tylko z państwami członkowskimi, ale także z krajami sąsiednimi. Komisja dla ułatwienia pracy nad nową strategią zaplanowała utworzenie zespołu sterującego, który będzie zajmował się wpływem i adaptacją do zmian klimatu. Zespół ma powstać do września. Pierwsze spotkanie przewidziano właśnie we wrześniu tego roku. Mandat grupy szczegółowy zostanie opracowany w dyskusji w konsultacji z państwami członkowskimi. Będą to eksperci wysokiego szczebla z państw członkowskich, ale także krajów, które należą do Europejskiej Agencji Środowiska. Będą oni służyli jako grupa, która przygotowuje materiał do dalszych prac Komisji i będzie wspierana przez grupę techniczną ekspertów, która będzie przygotowywała materiały bazowe do dalszych prac zespołu sterującego. I na tym bym skończyła prezentację. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję.

Czy pan prezes Majka chce coś do tego dopowiedzieć?

(Wypowiedź poza mikrofonem)

(Głos z sali: Mikrofon.)

Proszę włączyć mikrofon.

Zastępca Prezesa Zarządu

Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Władysław Majka:

Dziękuję bardzo, Panie Przewodniczący.

Narodowy fundusz jest instrumentem finansowym do wspierania pewnych polityk, więc jeżeli na bazie tego dokumentu, jak również analizy rządowej tego dokumentu powstaną polityki, które będą wymagały finansowania, to oczywiście w naszej polityce uwzględnimy to jako priorytet.

Obecnie w ramach programów, które odnoszą się bezpośrednio bądź pośrednio do zmian klimatu i adaptacji, mamy szereg programów związanych z edukacją ekologiczną, ze wspieraniem odnawialnych źródeł energii, jak również z oszczędnością energii. Tak że sprawy związane ze zmianami klimatycznymi w naszej strategii narodowego funduszu są ujęte jako priorytetowe i oczywiście w miarę pojawiania się programów, które będą te obszary wspierać, będziemy również to uwzględniać w naszych programach finansowych. Dziękuję bardzo.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję.

(Brak nagrania)

**Zastępca Dyrektora
Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery
w Ministerstwie Środowiska
Krystyna Panek-Gondek:**

Jeśli pan przewodniczący pozwoli...

Koleżanka mówiła o strategii dotyczącej adaptacji, która stworzyła pewne zręby i podstawy oraz ukierunkowała prace nad dokumentem, jaki powstał w Komisji Europejskiej, biała księga: „Adaptacja do zmian klimatu”. Ponieważ taki był główny i podstawowy cel tego spotkania, może pokrótce, bo mają państwo dokumenty czy slajdy opisujące poszczególne rozdziały i poszczególne elementy tej książki, przedstawię, co się w tym dokumencie znajduje, bo to w pewnym sensie ukierunkowuje i uszczegóławia to, o czym mówiła koleżanka. Chyba, że pan przewodniczący...

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Prosiłbym krótko, bo salę mamy zamówioną do 15.00, tak że...

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Aha, no dobrze.)

A senatorowie chcieliby pewnie jeszcze zamienić dwa słowa z państwem.

**Zastępca Dyrektora
Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery
w Ministerstwie Środowiska
Krystyna Panek-Gondek:**

Biała księga to niewątpliwie dokument strategiczny, który nakreśla ramy, ukierunkowuje przygotowania Unii Europejskiej do skutecznego reagowania na skutki zmian klimatu. Mamy świadomość, że skutki zmian klimatu już odczuwamy i mimo podejmowanych działań będziemy odczuwać jeszcze w ciągu najbliższych pięćdziesię-

ciu lat. Dlatego też trzeba w miarę szybko podjąć te działania w sposób skoordynowany, bo obecne takie nieuporządkowane i chaotyczne działania nie pozwalają, aby efekty były bardziej miarodajne, działania były bardziej efektywne. Mówimy tutaj o zalesieniach, o poprawie efektywności energetycznej, o wdrażaniu odnawialnych źródeł energii. Te wszystkie działania są realizowane i mają wpływ na adaptację oraz nasze przygotowanie do zmieniających się warunków klimatycznych. Niektóre działania adaptacyjne czy w ogóle działania podejmowane w tym kierunku mogą właściwie zwiększać naszą wrażliwość na zmiany klimatyczne. Do takich działań mogłoby na przykład należeć polepszanie technologii chłodzenia, które zwiększa zapotrzebowanie na energię i w konsekwencji pogarsza naszą sytuację. Także to wskazuje na to, że istnieje rzeczywista potrzeba skoordynowania tych działań i określania jednej wspólnej strategii. I taka strategia ma powstać w ramach Unii Europejskiej. W ramach tej strategii poszczególne kraje będą wypracowywać swoje własne lokalne krajowe, regionalne programy działań.

Biała księga jest dokumentem wewnętrznym adresowanym do Unii Europejskiej. Trzeba pamiętać, że równolegle na forum globalnym toczą się prace nad nowym porozumieniem post-Kioto i dla wypracowania tego dokumentu Unia Europejska opracowała inny dokument pod tytułem: „W kierunku ogólnego porozumienia kopenhaskiego w sprawie zmian klimatu”. Ten dokument odnosi się zarówno do działań łagodzących, czyli mitigation, jak i do działań adaptacyjnych, adaptation, i dotyczy działań na forum globalnym. Ramy i główne cele, które proponuje się w tym dokumencie, to działania na rzecz adaptacji poprzez osiągnięcie w Unii Europejskiej takiej zdolności adaptacyjnej, aby mogła ona stawić czoła skutkom zmian klimatu. Zakłada się, że te działania będą prowadzone dwuetapowo. Pierwsza faza potrwa do 2012 r. i w tym czasie powstaną pewne dokumenty, założenia i wytyczne do opracowania szczegółowych dokumentów i ten dokument strategiczny oraz druga faza nastąpi po roku 2013, kiedy nastąpi wdrożenie strategii. Dla stworzenia tych podstaw będą trwały prace dotyczące metod, modeli zestawów danych i narzędzi prognostycznych, także wskaźników służących lepszemu monitorowaniu oddziaływania zmian klimatu oraz ocena kosztów i korzyści poszczególnych wariantów programów adaptacyjnych. To, co musimy zrobić na początku, to stworzenie podstaw i zebranie wiedzy, doświadczeń oraz ocena rzeczywistych zjawisk, jakie zachodzą w tej chwili w skali globalnej. Te metody pozwolą krajom członkowskim przeprowadzić badania scenariuszy dotyczących zmian klimatycznych w różnych obszarach geograficznych i właściwie ocenić skutki wdrażania poszczególnych działań.

To, co jest istotne w białej księdze i na co zwraca się uwagę, to konieczność włączenia kwestii adaptacyjnych do poszczególnych polityk Unii Europejskiej. Aby to zrobić praktycznie należało przeanalizować wszystkie istniejące polityki i zastanowić się nad takimi zagadnieniami: Jakie są aktualne i potencjalne skutki zmian klimatu dla wybranych sektorów? Jakie są koszty podjęcia działań oraz koszty zaniechania podjęcia takich działań? I należałoby ocenić, w jaki sposób proponowane środki na realizację działań adaptacyjnych wpłyną na politykę w poszczególnych sektorach. W białej księdze mówi się o pięciu obszarach działań czy o pięciu politykach, które należałoby brać pod uwagę.

Pierwszy obszar to poprawa zdolności adaptacji polityki zdrowotnej i polityki społecznej. Unia Europejska wraz ze Światową Organizacją Zdrowia powinna zapewnić właściwą kontrolę wpływu zmian klimatu na zdrowie, w tym odpowiedni nadzór

epidemiologiczny związany z odpowiedzią na zmiany klimatyczne. Tutaj szczególną uwagę należy zwrócić na grupy dysponujące niskimi dochodami, na ludzi starszych, niepełnosprawnych. Stanowią oni grupy najbardziej wrażliwe na zmiany klimatyczne i dlatego muszą być wobec nich podjęte specjalne działania. Istotne jest także zapewnienie dobrostanu i zdrowia dla zwierząt, które żyją w naturze, jak również zwierząt hodowlanych, a więc zapewnienie im odpowiedniej opieki weterynaryjnej i miejsc do odpowiedniego schronienia.

Drugi obszar białej księgi to poprawa zdolności adaptacji sektora rolnictwa i leśnictwa. Tutaj należałoby zwrócić uwagę na konieczność wspierania rolników w dostosowaniu produkcji do nowych warunków klimatycznych, ale także zabezpieczenie szerszych funkcji ekosystemów rolnych uzależnionych od sposobu gospodarowania gruntami. Adaptacja do zmian klimatu w rolnictwie powinna uwzględniać aspekty poprawy konkurencyjności, stanu środowiska i jakości życia na obszarach wiejskich. Trzeba także zadbać o to, aby wspólna polityka rolna tworzyła ramy dla zrównoważonej produkcji i racjonalnego wykorzystania zasobów wodnych. O zasobach wodnych będzie odrębny obszar, czy odrębna sfera działań w białej księdze. Tutaj tylko sygnałnie wskazano na powiązania zagospodarowania wody z gospodarką rolną. Należy także rozważyć zastosowanie szczególnego wsparcia dla grup rolników, którzy mają gospodarstwa na obszarach szczególnie wrażliwych na skutki zmian klimatu. Istotne jest wariantowe podejście do kwestii ochrony lasów, choćby w kontekście wykorzystania biomasy.

Trzeci obszar, który podlega specjalnemu traktowaniu w białej księdze, to poprawa zdolności adaptacji sektora różnorodności biologicznej, ekosystemów i wody. Tu mamy wiele działań, na przykład wdrażanie ramowej dyrektywy wodnej oraz innych dyrektyw unijnych, takich jak na przykład dyrektywy dotyczącej powodzi, czy dyrektyw dotyczących Natury 2000. Wszystkie one mają bezpośredni wpływ i są związane z działaniami klimatycznymi. Prace podejmowane w ramach wdrażania tych dyrektyw do praktyki de facto są takimi działaniami, które wychodzą naprzeciw zwiększaniu naszych zdolności adaptacyjnych. Te działania powinny być skoordynowane, aspekty klimatyczne powinny być szczególnie uwzględnione w przeglądach dokonywanych w ramach wdrażania tych grup dyrektyw unijnych. Należy również zwrócić uwagę na szczególne powiązania zwłaszcza w zakresie gospodarki wodnej. Chodzi o przegląd dyrektywy wodnej, który powinien przyczynić się do podjęcia działań na rzecz zwiększenia magazynowania wody także przez ekosystemy i także na zmniejszenie zagrożenia przeciwpowodziowego.

Czwarty obszar: poprawa zdolności adaptacji obszarów przybrzeżnych i morskich. Wiemy, że dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej prowadzi do osiągnięcia dobrego stanu wód morskich Unii Europejskiej i ona powinna przyczynić się do lepszej adaptacji do zmian klimatu. Ale konieczne będzie także spójne podjęcie kwestii planowania zagospodarowania środowiska morskiego i przybrzeżnego. Trzeba będzie bezwzględnie wdrażać zalecenia dotyczące zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną. Zmiany klimatu także wywierają presję na rybołówstwo i tutaj biała księga przewiduje podjęcie działań zapewniających uwzględnienie zmian klimatu i zrównoważony charakter polityki w zakresie gospodarki i rybołówstwa.

Piąty, ostatni obszar, to poprawa zdolności adaptacji systemów produkcyjnych i infrastruktury fizycznej. Tutaj w białej księdze znajdują się postulaty dotyczące po-

prawy zdolności adaptacji do zmian klimatu w infrastrukturze transportowej i sieciach energetycznych. Księga sugeruje potrzebę wypracowania metodologii, przystosowania do zmian klimatycznych w infrastrukturze. Mają one zostać opracowane w przyszłości, ale ważne jest, aby te metodologie były uwzględniane także w innych dokumentach unijnych, między innymi w transeuropejskich sieciach transportowych. W tych dokumentach także powinny być wzięte pod uwagę zmiany klimatu i potrzeba potencjalnych środków adaptacyjnych. Włączenie kryteriów zrównoważonego rozwoju pod względem zmian klimatycznych do zharmonizowanych norm konstrukcyjnych w przypadku budownictwa jest oczywiście nieodzowny. I tu także należy zwrócić uwagę na te zjawiska jak: termomodernizacja, nowe przepisy, które zwiększą bezpieczeństwo także infrastruktury budowlanej, komunalnej w przypadku wystąpienia istotnych zmian klimatycznych.

(Wypowiedź poza mikrofonem)

O instrumentach finansowych częściowo wspominała koleżanka. To, co tu jest najistotniejsze, to: oszacowanie kosztów adaptacji w przypadku poszczególnych obszarów polityk tak, by mogły one zostać uwzględnione w przyszłych decyzjach finansowych, dalsze badanie możliwości wykorzystania innowacyjnych środków finansowania na cele adaptacyjne oraz badanie możliwości w zakresie ubezpieczeń i innych produktów finansowych uzupełniających środki adaptacyjne i funkcjonujących jako instrumenty podziału ryzyka. O tych zagadnieniach mówiła pani Witkiewicz w pierwszej części prezentacji, więc ja powiedziałam krótko.

Partnerska współpraca z krajami członkowskimi. W ramach białej księgi proponuje się podjęcie decyzji dotyczących utworzenia zespołu kierującego do spraw wpływu i adaptacji. Zespół ten będzie koncentrować swoje działania na czterech głównych obszarach: w szczególności będzie zajmował się monitorowaniem postępów w zakresie pogłębiania wiedzy dotyczącej zmian klimatu, będzie tworzył podstawy wiedzy w zakresie oddziaływania zmian klimatycznych poprzez ocenę zagrożeń wynikających ze zmian klimatu, będzie badał potencjał w zakresie poprawy zdolności adaptacji oraz będzie szacował zagrożenia i możliwości przeciwdziałania tym zagrożeniom.

Wymiar zewnętrzny to wzmożenie wysiłków zmierzających do włączenia kwestii adaptacji do wszystkich obszarów polityki zewnętrznej Unii Europejskiej, a więc nie tylko działań i problemów tych pięciu obszarów, o których mówiłam wcześniej. Jest to także wzmocnienie dialogu z krajami partnerskimi na temat zagadnień związanych z adaptacją oraz wspieranie ram działania na rzecz adaptacji w ramach Konwencji klimatycznej. Dalsze kroki, które stoją przed Komisją, to wspieranie międzynarodowych i krajowych wysiłków podejmowanych na rzecz adaptacji, zapewnienie dostępności odpowiednich środków adaptacyjnych oraz dokonywanie przeglądu postępów w realizacji pierwszej fazy działań.

Dokument pod tytułem „Biała księga” został przeanalizowany w Ministerstwie Środowiska. Przygotowaliśmy wstępny projekt stanowiska rządu do tego dokumentu. Dzisiaj ten dokument został skierowany do konsultacji międzyresortowych, także będziemy mieli sygnały ze strony innych resortów, między innymi resortu gospodarki, resortu rolnictwa w odniesieniu do tych zagadnień, które sami zidentyfikowaliśmy tutaj jako istotne dla Polski z punktu widzenia wdrażania białej księgi. Po tym etapie konsultacji dokument będzie poddany normalnej procedurze, tak jak w przypadku innych aktów, czyli trafi do Komitetu Europejskiego. Tak że wciąż trwają jeszcze prace nad

tym dokumentem. Stąd pozwoliliśmy sobie nie przedstawiać państwu naszych wstępnych przemyśleń w tym zakresie. One, że tak powiem, po ocenie kolegów z innych resortów i po oficjalnym przyjęciu przez Radę Ministrów będą przekazane do Parlamentu. Dziękuję.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję, Pani Dyrektor, za informację przekazaną na temat białej księgi dotyczącej zmian klimatu.

Pan senator Grzyb prosił o zabranie głosu.

Proszę uprzejmie.

Senator Andrzej Grzyb:

Dziękuję, Panie Przewodniczący.

Ja wiem, że wszystkim się spieszy, dlatego będę mówił krótko. Trzy kwestie. Po pierwsze, biała księga wydaje być się tak napisana, że te zmiany klimatu tak naprawdę mogą być podwyższeniem temperatury czy zmianą w kierunku ocieplenia, ale równie dobrze to wszystko, co tutaj jest zapisane, może dotyczyć raptownego ochłodzenia klimatu. Czy dobrze to odczytałem?

(Radca Ministra w Wydziale Zmian Klimatu i Konwencji Ekologicznych w Departamencie Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Renata Cybulska-Witkiewicz: Tak.)

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Tak jest.)

No to mnie cieszy, bo to już pewien postęp w stosunku do tego, co się słyszało jeszcze kilka miesięcy temu. To już jest znakomity postęp.

Po drugie, ja się obawiam, że jakieś nieszczęście czeka w ogóle język polski. Proszę państwa, jest to tak napisane, że...

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Jak wszystkie dokumenty Unii.)

...w 70% trudno się domyśleć, o co chodzi. Na przykład, jak może być w „Adaptacji do zmian klimatu: europejskie ramy działania” w rozdziale „Proponowane ramy unijne: cele i działania” już w zdaniu pierwszym taki zapis: „Celem unijnych ram na rzecz adaptacji jest osiągnięcie w UE takiej zdolności adaptacji”. No chwilę, moment. Ja przeczytałem 3/4 tego zdania, bo resztę już sobie daruję. Bardzo nieładnie. My będziemy mieli kłopot ze zrozumieniem tego, już mamy, a co dopiero obywatel, który się z tym zetknie...

(Senator Jadwiga Rotnicka: Albo zechce się zetknąć.)

...nie będzie mógł się zetknąć tak naprawdę, bo go to odrzuci. Uzna się za jakiegoś niedouczonego. Będzie się podejrzewał o rzeczy straszne, próbując z tym dokumentem znaleźć jakikolwiek kontakt.

I po trzecie, prosiłbym bardzo, żeby w pracach nad tymi dokumentami nie straszyć, nie mówić o żadnym czarnym ludzie, żadnym spodziewanym nieszczęściu, bo tak naprawdę – ja to powtarzam już od jakiegoś czasu – zmiany klimatu to naturalna cecha środowiska i człowiek tylko w niewielkim stopniu ma wpływ przez swoją działalność na zmianę klimatu. Musimy od tego zaczynać każdą rozmowę na ten temat.

Tak naprawdę państwo dobrze wiedzą, że w połowie naukowcy mówią tak, a w połowie trochę inaczej. I tak naprawdę ja się przychyliam do tych, którzy mówią, że należy kupić czapki uszanki, bo raczej w przyszłości, nawet w bliskiej przyszłości, jeśli o globalną przyszłość chodzi, będziemy mieli ochłodzenie...

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Jest mała epoka lodowcowa.)

...bo jesteśmy już w czasie jakimś borealnym czy coś takiego. Dziękuję.

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Czy można się odnieść?)

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję serdecznie.

Jest to uwaga pana senatora Andrzeja Grzyba.

Jeszcze pani senator Rotnicka prosiła o głos.

Senator Jadwiga Rotnicka:

Panie Przewodniczący! Szanowne Panie!

Bo panie reprezentują w tej chwili Ministerstwo Środowiska...

(Głos z sali: Dzielnie reprezentują.)

...dzielnie reprezentują, bo do pracy panie są szczególnie predysponowane. Rzecz polega na tym... Ja chciałabym poruszyć dwie kwestie. Nie chcę nad nimi dyskutować, tylko zwrócić na nie uwagę. Pierwsza kwestia dotyczy mojego pytania: czy w tych strategiach resortowych, bo tak one się tutaj nazywają, priorytetem jest zdrowie? I właściwie można by zadać pytanie: dlaczego? Wydaje mi się, że to nie jest najważniejsze, mimo że dotyczy zdrowia człowieka, ponieważ to, czy komuś będzie zimno, czy nie, będzie się wiązało z tym, czy stać go na zakup kożucha czy też nie. Tak to rozumiem. Bo te powiedzmy wirusy, które tam dowędrują, mogą być różne. To jest taka może złośliwa uwaga, ale do tego się odnosi.

Jeżeli chodzi o drugą część prezentacji dotyczącej białej księgi, to w zasadzie w białej księdze zawarte są wszystkie elementy funkcjonowania środowiska i człowieka. Czyli tak na dobrą sprawę nie ma tam rzeczy, która by nie dotyczyła sfery życia człowieka. Zatem to nie jest jakiś wybrany element tylko właściwie wszystko. Dlaczego my mówimy o białej księdze? Bo ja białą księgę rozumiem tak: są niezidentyfikowane problemy albo takie elementy, które wymagają szczególnej troski, zidentyfikowania, zapisania rozwoju. Tymczasem tu jest wszystko, absolutnie wszystko. Bardziej interesujące dla nas będzie to, co państwo zaproponujecie jako strategię krajową, bo tam będzie mowa o tym, gdzie my się mieścimy z tymi elementami niezidentyfikowanymi i po prostu wtedy chyba będzie możliwa jakaś szersza dyskusja, bo w tej chwili to jest mowa o wszystkim.

Przychylając się oczywiście do uwagi kolegi, że to jest język bardzo niestrawny i być może warto by było jednak pokusić się mimo wszystko o bardziej polski język, a gdzieś tam napisać w odnośniku, że to oznacza w tej powiedzmy anglo- czy francuskojęzycznej pisowni to i to, żeby ten termin ktoś tam zidentyfikował, ale wiedział i mógł czytać i rozumieć.

Tyle, Panie Przewodniczący. Dziękuję.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję serdecznie.
Pan senator Misiołek, proszę uprzejmie.

Senator Andrzej Misiołek:

Panie Przewodniczący! Szanowni Państwo!

Ja chciałbym podkreślić to, co pani senator Rotnicka bardzo łagodnie określiła. Ja po przeczytaniu pierwszych stron tego dokumentu zrezygnowałem z czytania, ponieważ uznałem, że czytanie czegoś takiego jest nie do przyjęcia, bo po prostu nie wiadomo, o co chodzi. Ja się zajmuję naukowo ochroną środowiska i ja nie wiem, o co w tym chodzi. Proszę... To jest jedna sprawa.

Chciałbym zapytać: czy Ministerstwo Środowiska zapoznało się – bo być może tak, a jeżeli nie, to myślę, że warto byłoby zapoznać się – z raportem, który został przygotowany w ostatnich dniach zeszłego roku dla Senatu Stanów Zjednoczonych? Jest to raport właśnie na temat zmian klimatu i środowiska. Został on przygotowany przez kilkudziesięciu uczonych z całego świata.

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Ponad trzydzieści jeden tysięcy uczonych.)

Tak. I myślę, że warto...

(Zastępca Dyrektora Departamentu Zmian Klimatu i Ochrony Atmosfery w Ministerstwie Środowiska Krystyna Panek-Gondek: Znamy go.)

Ja z tym raportem nie z całym, z częścią się zapoznałem i w przeciwieństwie do tego dokumentu, wiem, o co tam chodzi...

(Wypowiedź poza mikrofonem)

No między innymi. I tam wiadomo, co tam jest napisane. On jest napisany czytelnie, a ten tekst jest zupełnie nieczytelny. Dziękuję.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

W trakcie, można powiedzieć tych...
(Senator Andrzej Grzyb: Panie Przewodniczący...)
Proszę bardzo.

Senator Andrzej Grzyb:

Może byłoby dobrze, gdyby przynajmniej wyciąg z tego raportu, o którym wspominał tutaj kolega senator, dotarł do nas wszystkich, abyśmy mogli zerknąć w końcu do dokumentu czy do wyciągu z dokumentu, który jest bardzo istotny i powinniśmy go znać.

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Dziękuję.

Ta uwaga na pewno jest w jakiś sposób cenna i słuszna. Uwzględnimy ją w pracach komisji. Kiedy pani senator i panowie senatorowie zabierali głos, widziałem pełne

zrozumienie ze strony pani dyrektor i osób towarzyszących, którzy poruszali tę problematykę. Tak że dziękuję za to, że ta zgodność w jakiś sposób została zauważona. Mam nadzieję, że to nie jest, jak panie zauważyły, ostateczny dokument, tylko jest to wstępna informacja. Ministerstwo w tej chwili przygotowuje się do odpowiedzi na dokument: biała księga, która jest związana z adaptacją do zmiany klimatu. Wobec tego myślę, że tematu nie zamykamy. Przyjmujemy informację. Jednak będzie jeszcze okazja w Senacie i na posiedzeniu komisji senackiej zapoznać się z uwagami, które przygotowuje ministerstwo, tak, aby stanowisko rządu było również w jakiś sposób kompatybilne z tym, co uważają parlamentarzyści z senackiej Komisji Środowiska. Ja podziękowałbym państwu za życzliwość i za przedstawienie informacji.

Mamy jeszcze punkt drugi. Proszę wybaczyć, że w taki sposób skracam dyskusję, ale robię to z uwagi na godzinę rozpoczęcia posiedzenia innej komisji w tej sali. Mamy jeszcze jeden punkt do omówienia, dlatego chciałbym z państwem senatorami o nim porozmawiać. Punkt dotyczy wyjazdowego posiedzenia komisji na... Jest to nazywane wizytacją komisji na terenie województwa podkarpackiego...

(Głos z sali: Może zrobmy dziesięciosekundową przerwę, żeby państwo mogli spokojnie wyjść.)

Ogłaszam półminutową przerwę, żeby państwo spokojnie...

Dziękuję serdecznie za obecność.

(Przerwa w obradach)

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Powracamy do rozpatrywania punktu drugiego, żeby przedyskutować problem.

Zaplanowaliśmy wstępnie na 25–26 czerwca wizytację na Podkarpaciu. Jest to uzgodnione z przewodniczącym Sejmiku Województwa Podkarpackiego, jak również z szefem komisji rolnictwa i środowiska. Byłoby to takie wspólne spotkanie w Bieszczadach, gdzie moglibyśmy omówić problem dotyczący ochrony przyrody i łowiectwa na terenach przygranicznych. To byłby pierwszy punkt. Drugi punkt dotyczyłby problemu zagospodarowania dolnej Wisły. Mielibyśmy przedstawioną taką krótką informację na ten temat. A na początku odwiedzilibyśmy zakłady w Jedliczach, które zajmują się między innymi recyklingiem olejów opałowych. Odbyłoby się krótkie spotkanie w celu zapoznania się z problemem, który tutaj na komisji już wstępnie był poruszany. Omawialiśmy kwestię związaną z bateriami i akumulatorami, a tutaj temat jest podobny, bo dotyczy olejów przepracowanych. W Jedliczach jest rafineria, która jest zdolna do przerobu całości oleju przepracowanego. Jest to naprawdę bardzo ważny, istotny temat.

(Wypowiedzi w tle nagrania)

Jedlicze to jest miejscowość koło Krosna. Program wyglądałby tak: wsiadamy w samolot w Warszawie, lądujemy w Rzeszowie, z Rzeszowa odbierają nas samochodem, jedziemy do Jedlicz, stamtąd jedziemy praktycznie w umówione miejsce w Bieszczadach, na salę konferencyjną, gdzie, można powiedzieć, mamy...

(Wypowiedzi w tle nagrania)

Skąd? Do Krosna.

(Głos z sali: Ale my mówimy o dolnej Wiśle czy o górnej Wiśle?)

(Głos z sali: O dolnej Wiśle.)

Przepraszam, o górnej Wiśle, tak, o górnej Wiśle, przepraszam.

(Wypowiedzi w tle nagrania)

Tylko górna Wisła u nas jest. Tam jest pomyłka, tak.

(Głos z sali: Dorzecza dolnej Wisły, bo to tam...)

Górna Wisła. Górna, górna, to wszystko jest górna.

(Wypowiedzi w tle nagrania)

Górna, jak najbardziej, tak. No to lewa, żartem oczywiście...

(Wesołość na sali)

(Brak nagrania)

Sekretarz Komisji Ochrony Środowiska

Elżbieta Lenard:

...posiedzenie jest tydzień wcześniej, a jak jest potem, to nie pamiętam. Z tym że, Panie Senatorze, z kolei senatorowie prosili, żeby w poniedziałki nic nie robić, bo są te...

(Wypowiedzi w tle nagrania)

(Głos z sali: W jeden można by zrobić, bo to się wiąże z kolei z tym, że my mamy te wewnętrzne dni w poniedziałki...)

Po to przygotowaliśmy to w sekretariacie, żeby państwo się wypowiedzieli, jak państwo chcą, bo jeszcze...

(Senator Jadwiga Rotnicka: Można zrobić na przykład tak: w poniedziałek wieczorem zjeżdżamy...)

(Brak nagrania)

Senator Wojciech Skurkiewicz:

Przyjmijmy to tak, jak zostało to zaproponowane, a przy okazji kolejnych posiedzeń już miejmy na uwadze, że na przykład, jak jest posiedzenie Senatu w środę, czwartek, to możemy zrobić wyjazd w piątek, sobotę, czy w czwartek po południu, ale to już będzie trudne, to będzie bardzo trudne, żeby...

(Senator Stanisław Gorczyca: Ale tu nie ma...)

(Brak nagrania)

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Mam prośbę, żebyśmy coś zaproponowali, żebym wiedział, z jaką propozycją wyjść, bo...

(Wypowiedzi w tle nagrania)

(Senator Michał Wojtczak: Zaraz. To chyba jest właśnie w tym terminie, dwudziestego drugiego i dwudziestego trzeciego mamy w Strasburgu wybór sekretarza generalnego.)

Senator Jadwiga Rotnicka:

No więc właśnie. My, to znaczy Michał i ja...

(*Głos z sali: Jakiego sekretarza generalnego?*)

Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy.

(*Senator Wojciech Skurkiewicz: Cimoszewicza.*)

...i wtedy właśnie są wybory, więc będzie presja, żeby jechać.

(*Głos z sali: Czyli oni muszą jechać.*)

(*Senator Michał Wojtczak: Absolutnie obowiązkowo.*)

Obowiązkowo, więc...

(*Senator Michał Wojtczak: I to jest chyba od dwudziestego drugiego...*)

...do końca tygodnia.

(*Senator Michał Wojtczak: ...czy od dwudziestego pierwszego...*)

Obojętnie, który by to był termin, to...

(*Senator Michał Wojtczak: Jeżeli w tym tygodniu, to oczywiście nas to nie urządza w żaden sposób.*)

Sekretarz Komisji Ochrony Środowiska

Elżbieta Lenard:

Proszę państwa, to może w następnym tygodniu, to będzie chyba 1 lipca czy coś takiego, więc...

(*Senator Wojciech Skurkiewicz: Ale tam jest posiedzenie Senatu...*)

(*Brak nagrania*)

Przewodniczący Zdzisław Pupa:

Mamy już bardziej konkretne ustalenia wstępne.

Dziękuję serdecznie za udział w posiedzeniu komisji.

Zamykam posiedzenie komisji.

(Koniec posiedzenia o godzinie 15 minut 12)

Kancelaria Senatu

Opracowanie i publikacja:

Biuro Prac Senackich, Dział Stenogramów

Druk: Biuro Informatyki, Dział Edycji i Poligrafii

Nakład: 5 egz.

ISSN 1643-2851